

**JAARVERSLAG
2016**

410

**JAARVERSLAG
2016**

**VLAAMSE
INTERUNIVERSITAIRE
RAAD**

Voorwoord

Over ambities en investeringen

De laatste jaren zijn de universiteiten sterk gegroeid, zowel in studentenaantallen als in onderzoeksinitiatieven. En dat is goed. Vlaanderen heeft nood aan een hoogopgeleide bevolking, baanbrekende innovatie en inspirerend onderzoek. De Vlaamse universiteiten bereiden brede doelgroepen voor op die dynamiek, en organiseren onderzoek dat de wereld van morgen mee vorm geeft. Onze overheden en partners stellen ambitieuze doelen voorop. En ook dat is goed. Want onze universiteiten zijn ambitieus. Het zit in hun DNA om nieuwsgierig te blijven, de lat te verleggen, verder en dieper te willen kijken dan nu zelfs maar mogelijk is. Ze streven naar een hoge kwaliteit en een breed bereik. Dat gaat echter niet vanzelf. Kwaliteit vraagt omkadering en investeringen. De Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) heeft met een gezamenlijk standpunt de Vlaamse overheid kunnen overtuigen van de noodzaak om de toelage voor het hoger onderwijs te laten groeien via het zogenaamde 'klikstelsel', dat de stijgende studentenaantallen vertaalt in bijkomende werkmiddelen. De universiteiten hopen dat de overheid overtuigd blijft van de noodzakelijke verhoging van de toelage en de investeringsgelden vrijmaakt voor een ambitieuze ontwikkeling van onze universiteiten en wat ze kunnen betekenen voor de regio.

Wij hebben er het afgelopen jaar alvast hard aan gewerkt. De VLIR organiseerde 'Universiteiten denken en doen', een ontmoetingsdag die meer dan 200 deelnemers, zowel uit de academische wereld, uit grote en kleine bedrijven evenals uit de overheid, inspireerde om samen de universitaire onderzoeksinitiatieven onder de loep te nemen. Zo'n dag kan symbool staan voor de manier waarop universiteiten in interactie treden met hun omgeving: met een focus op de eigen doelen, maar actief vragend en synergie zoekend in de nabije en verre omgeving.

De genetwerkte universiteit, a fortiori de koepel van universiteiten, is geen recente tendens. Zo initieerde de VLIR de afgelopen jaren overleg rond de instroom in het hoger onderwijs met verscheidene partners, zoals het secundair onderwijs en de leerlingenraad. De ontwikkeling van instrumenten om de overgang tussen secundair en hoger onderwijs mee te ondersteunen, werd na een ruime consultatie opgestart. Ook het charter voor de registratie van kansengroepen in het universitair onderwijs vindt zijn oorsprong in maatschappelijke betrokkenheid. Dit geldt eveneens voor het alternatieve traject dat we uitwerkten om snel uitsluitel te krijgen over de al dan niet erkenning van diploma's van vluchtelingen.

De VLIR staat als koepelorganisatie in voor het organiseren, begeleiden en opvolgen van interuniversitair gedragen standpunten over een brede waaier van hogeronderwijsgerelateerde thema's. De afgelopen decennia zijn er vele banden gesmeed met overheden, organisaties in het maatschappelijk middenveld, en onderwijs- en onderzoekspartners. U zult vele echo's ervan ontmoeten in dit jaarverslag, dat we ter ere van onze 40ste verjaardag in een feestelijke editie hebben gegoten. Naast beschrijvingen van onze werking voor elk van de kerndomeinen van de VLIR, hebben we ingezoomd op enkele acties die we de afgelopen periode op poten zetten. Ook vroegen we een aantal belangrijke partners om voor u en ons een blik vooruit te werpen, en de toekomst van de universiteit en het interuniversitair overleg te schetsen. Bovendien namen we een bijdrage op waarin we kijken naar de opstart van de VLIR en waarvoor we gingen aankloppen bij onze eerste, legendarische, Secretaris-generaal van de VLIR Jef Van der Perre. We hopen dat het u inspireert!

Luc De Schepper - Voorzitter

Rosette S'Jegers - Secretaris-Generaal

Ten geleide

De VLIR is het overlegorgaan van de Vlaamse universiteiten. Als koepelorganisatie staat de VLIR in voor het organiseren, begeleiden en opvolgen van interuniversitair gedragen standpunten over een brede waaier van hogeronderwijsgerelateerde thema's.

In dit jaarverslag leest u welke thema's en activiteiten het jaar 2015-2016 kenmerkten voor de VLIR en de universiteiten. In lijn met de nieuwsbrief VLIR-Kort houden we de onderwerpen bewust compact. Waar het past, verwijzen we voor meer duiding door naar onze website, naar VLIR-publicaties of naar initiatieven van partnerorganisaties. Ook de samenstelling van de VLIR-raad van bestuur en van de VLIR-werkgroepen vindt u terug op onze website.

Inhoud

40 jaar VLIR		8
1. OP DE GRENS TUSSEN WETEN EN ONTDEKKEN		14
INGEZOOMD	Ontmoetingsdag 'Universiteiten denken en doen'	15
INGEZOOMD	Europees Onderzoeksbeleid	15
EEN BLIK VOORUIT	Europees onderzoek en innovatie	16
INGEZOOMD	Open Science	17
INGEZOOMD	Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand (VABB-SHW)	18
EEN BLIK VOORUIT	Valide bibliometrie voor de sociale en humane wetenschappen	18
INGEZOOMD	Doctoral schools	20
2. UNIVERSITEITEN VORMEN DE TOEKOMST		22
INGEZOOMD	Overgang secundair – hoger onderwijs	23
INGEZOOMD	Gelijkwaardigheid in de vluchtelingencrisis	24
INGEZOOMD	Lerarenopleiding	25
INGEZOOMD	Startschot voor de instellingsreviews	25
EEN BLIK VOORUIT	Competition and cooperation and the future of the European University	26
EEN BLIK VOORUIT	Future developments of education from students' perspective	28
3. UNIVERSITAS MAGISTRORUM ET SCHOLARIUM, EEN OPEN EN INCLUSIEVE ACADEMISCHE GEMEENSCHAP		30
INGEZOOMD	Vlaanderenbrede beleidsinformatie rond kansengroepen in universiteiten	31
EEN BLIK VOORUIT	From Diversity to Inclusion	32
INGEZOOMD	Personeelsstatistieken	33
INGEZOOMD	De nood aan een onderbouwende financiering	33
INGEZOOMD	Universitaire ontwikkelingssamenwerking 3.0	34
EEN BLIK VOORUIT	'Universiteiten moeten aandacht hebben voor landen die een sprong vooruit zullen maken'	35

40 jaar VLIR

Naar de roots

De VLIR bestaat 40 jaar, en in die jaren heeft VLIR een specifieke rol gespeeld bij het uittekenen van het beleid, het stimuleren van overleg en het opnemen van enkele gezamenlijke taken over de Vlaamse universiteiten heen. Elk van de universiteiten heeft eigen besluitvormingsorganen, inspraakraden, een professioneel kader van beleidsvormers en –medewerkers en contacten met derden. De unieke bijdrage van de VLIR ligt in het verbindende. De VLIR is specifiek gericht op wat beter is als we het samen doen. Met één stem spreken naar derden toe. Overleg en leren van elkaar stimuleren. Het is waarvoor VLIR is opgericht, en wat ze doet, vanaf het begin.

Nu zijn er in Vlaanderen een aantal oude en enkele jongere universiteiten. In dat licht zou men ook kunnen stellen dat de VLIR relatief jong is. Interuniversitair overleg zal toch altijd wel van pas zijn gekomen? Waarom is de VLIR dan net 40 jaar geleden opgericht? Op zoek naar de wortels!

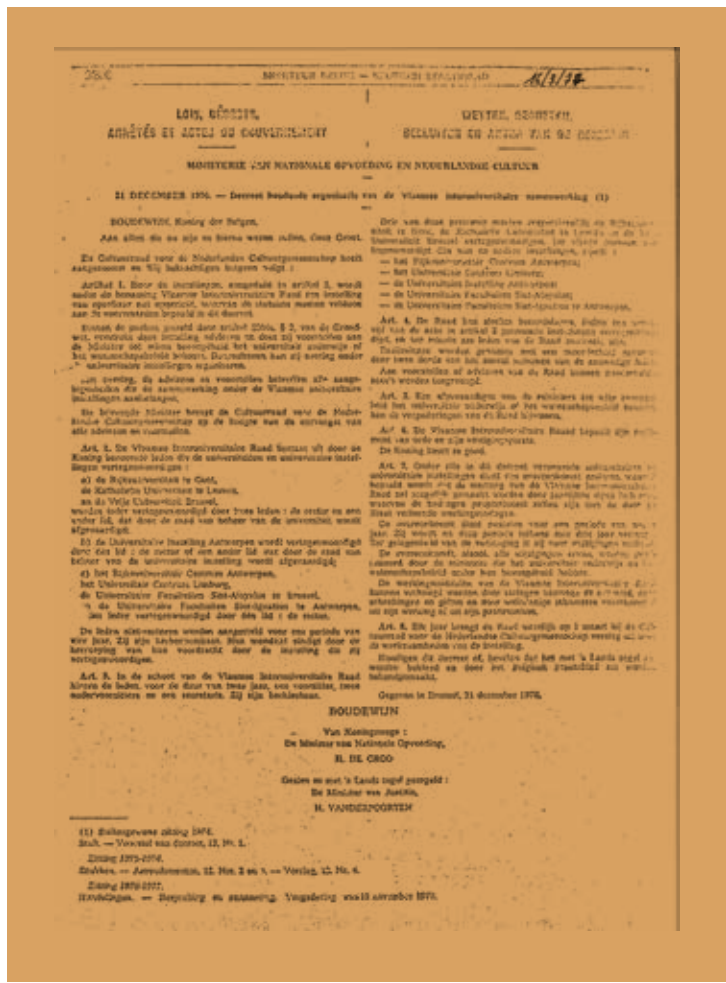
Meer dan 40 jaar interuniversitair overleg

De VLIR was niet de eerste koepelvereniging van universiteiten die werd opgericht. In 1930 al formaliseren de vice-chancellors in Engeland informeel overleg tot een 'Committee of Vice-Chancellors and Principals'

om gezamenlijke belangen te behartigen. De 'West-deutsche Rektorenkonferenz' wordt in 1949 opgericht, het Nederlandse 'Interuniversitair Contactorgaan' in 1956 en 'La conférence des recteurs français' in 1967. Vele volgen daarna. Niet toevallig.

Zo'n 40 jaar geleden gebeurde er een cultuuromslag in het hoger onderwijs in Europa, en die leidde naar een nood aan meer geformaliseerde (inter-)universitaire organen. Zo stelt o.a. Andris Barblan (2001, *Academic co-operation and mobility in Europe: how it was, how it should be, CEPES 30th anniversary - special issue of Higher Education in Europe*) dat de democratisering, massificatie volgens anderen, van het hoger onderwijs, voor grote veranderingen zorgde in de manier waarop universitair beleid gevormd werd. Voorheen, zo schetst hij, bestond er een cultuur van acculturatie of socialisatie, waarbij kleine groepen studenten, doorheen direct en persoonlijk contact met professoren, opgenomen werden in een academische gemeenschap. Studeren aan een universiteit was de vrijheid krijgen om zichzelf te ontplooiën. De universiteit als 'vrijplaats', mogen we het misschien noemen. Individuele professoren hadden veel vrijheid, en beslissingen werden meestal in onderling overleg genomen, samen met een rector, die als primus inter pares eerder een representatieve functie had.

De grote veranderingen startten na de wereldoorlogen van begin vorige eeuw. Omdat er te weinig hoogopgeleiden waren, moedigden de overheden de instroom

Het decreet waarmee de VLIR opgericht werd

in het hoger onderwijs aan, in eerste instantie omwille van economische groei, daarna ook expliciet omwille van democratisering als doel op zich. Gedreven door de stijging van studentenaantallen, werden eind jaren 60, en gedurende de jaren 70, de bestuursorganen waar vroeger alle professoren aan deelnamen, vervangen door comités bestaand uit vertegenwoordigers van de verschillende geledingen. (Walter Rüegg (ed.): A History of the University in Europe. Vol. IV: Universities Since 1945, Cambridge University Press, 2011, hoofdstuk 1, p 14). Het universitaire leven kreeg meer regels en structuren, zoals striktere studieprogramma's. Er werd meer openheid en een transparante besluitvorming verwacht, zodat de functie van rector ook tot een meer expliciete beleidsfunctie uitgroeide. Door de grote studentenaantallen en de grotere investeringen van overheidswege, gaat het universitaire beleid ook meer politieke aandacht krijgen. Deze tendensen samen in Europa leiden er toe dat rectorenverenigingen worden opgericht, zoals bijvoorbeeld Henriette Stöber aanhaalt (Henriette Stöber, 2014, 'The Role of the Rectors' Conferences in Europe'). Op een tijdlijn uitgezet is de VLIR de 10de van 26 samenwerkingsverbanden die de voorgaande studie bekeek. Veel van onze buurlanden waren er dus vroeger bij, maar in de meeste Europese landen werd pas later een universitaire koepelorganisatie opgericht.

Nochtans blijkt uit vergaderstukken in het archief van de VLIR dat al in 1968 de Vlaamse rectoren besloten tot de oprichting van een Vlaamse Interuniversitaire

Raad, toen ze bijeenkwamen in een Vlaamse Interuniversitaire Commissie voor Universitaire Expansie op 3 februari 1968. Bijna 9 jaar heeft het geduurd tussen deze beslissing van de rectoren, en het 'decreet houdende organisatie van de Vlaamse interuniversitaire samenwerking' dat op 21 december 1976 door de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap wordt aangenomen en dat de oprichting van de VLIR als instelling van openbaar nut inschrijft. Waarom heeft het zo lang geduurd? De antwoorden zijn misschien te zoeken in ten eerste een zekere terughoudendheid ten aanzien van de boven besproken cultuuromslag, en ten tweede in de specifiek Vlaamse context.

Ten eerste, 1968, dat is ook de Praagse Lente, mensen die op straat komen, studenten die inspraak eisen. Het is niet direct duidelijk welke universitaire beleidsvorm aan de nieuwe verwachtingen tegemoet kan komen. Zo is er in de periode dat de oprichting van de VLIR nog een plan is, een concurrerend voorstel voor

een Hoge Raad voor Universitair Onderwijs, waarin het wetenschappelijk personeel en de studenten vertegenwoordigd zijn. In het overleg onder rectoren wordt dan ook expliciet gesteld dat de aanwezigen geenszins optreden als vertegenwoordigers van het wetenschappelijk personeel, maar als bestuurders van hun instelling. De universiteiten hebben in die periode immers ingrijpende hervormingen in hun bestuursorganisatie, en ze lijken dan ook, gesterkt vanuit de eigen vernieuwde inspraak- en besluitvormingsprocessen, het gezag van de eigen beslissingsprocessen naar buitenuit te willen waar maken. Het alternatief, dat de minister zelf allerlei geledingen bijeen zou roepen voor advies, en de standpunten van de universiteiten negeren, zou de nieuwe inspraak- en besluitvormingsprocessen in de universiteiten uithollen. Er gaan enkele ontmoetingen en wat tijd over, maar de overheid gaat relatief snel zelf aan de slag om het voorstel van de rectoren voor een interuniversitaire raad te implementeren.

Ten tweede gebeurt de oprichting van de VLIR in een communautair woelige periode. In het begin zijn de meeste bevoegdheden nog federaal, er is één Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (N.F.W.O./F.N.R.S.), er zijn taalgemengde universiteiten, er is grotendeels een gezamenlijk hogeronderwijsbeleid voor Nederlandstalig en Franstalig onderwijs. Uit de oprichtingsperiode dateren een aantal vergelijkingen tussen Franstalige en Nederlandstalige inbreng en opbrengst: het aantal beurzen, de omvang van de studentenstromen uit ontwikkelingslanden, het percentage goedgekeurde onderzoeksvoorstellen,... Het doel van de oprichting van de VLIR lijkt evenzo te liggen in het bepalen van de Vlaamse universitaire belangen in een federaal België. Dit streven gebeurde in een tijd dat er nog maar weinig specifiek Vlaamse beleidsinstrumenten voorhanden waren. Er zou kunnen gesteld worden dat het louter oprichten van een Vlaamse Interuniversitaire Raad door de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap met beperkte bevoegdheden op dat vlak, getuigt van spitsvondigheid en overtuiging. Waarvoor dank!

Aan de slag

De jonge VLIR start in 1978, vestigt zich bij het FWO in de Egmontstraat in Brussel en krijgt Jef Van der Perre aan het hoofd. De opdracht is 'de samenwerking tussen de Vlaamse universitaire instellingen te bevorderen (...). De raad 'verstreckt adviezen en doet voorstellen aan de minister tot wiens bevoegdheid

het universitair onderwijs of het wetenschapsbeleid behoort. Daarenboven kan hij overleg onder de universitaire instellingen organiseren. Het overleg, de adviezen en voorstellen betreffen alle aangelegenheden die de samenwerking onder de Vlaamse universitaire instellingen aanbelangen.', zo staat vermeld in de oprichtingsakte van de VLIR als instelling van openbaar nut. Dit blijkt een opdrachtsomschrijving die ook bij vele andere Europese koepelorganisaties op de voorgrond komt. Zoals Henriette Stöber (2014, 'The Role of the Rectors' Conferences in Europe') het na een vergelijking van de missieverklaringen van de Europese koepelorganisaties stelt: 'Almost all Rectors conferences stated that they discuss issues and advise the government regarding policy and legislation in the field of higher education. They represent the universities on national and international level and foster cooperation amongst the institutions.' Verder haalt ze aan dat het veilig stellen van academische waarden ook één van de kernopdrachten van bijna alle rectorenconferenties is. Dit aspect is in de oprichtingsakte van de VLIR niet expliciet opgenomen. Zouden we het ontbreken van dit meer ongrijpbare element aan onze pragmatische volksaard durven wijten? In ieder geval stellen we vast dat men in de VLIR, naast beleidswerk, al gauw ook meer praktische projecten wil onderbrengen die effectiever samen dan apart gebeuren, bijvoorbeeld het voorbereiden van acties over onderwijsreglementen en het bewaken van de universitaire autonomie; de opvolging van de financiering van het hoger onderwijs; de opstelling van statistieken over studenten, personeel en publicaties; het ontwikkelen van een operationeel kader voor universitaire ontwikkelingssamenwerking; het creëren van een homogeen en internationaal aanvaard model voor kwaliteitszorg; etc. De VLIR is ook actief op het internationale forum, vooral voor IAUP (The International Association of University Presidents) waar de VLIR verschillende jaren het secretariaat voor voert. Toch wordt de beginperiode van de VLIR door sommigen getypeerd als een salon-cultuur. De jonge VLIR creëert ruimte voor de rectoren om met elkaar over alle thema's te spreken die relevant zijn voor de universiteiten, maar beperkt zich daar niet toe. Ook ruimere thema's in cultuur, maatschappij en wetenschap kunnen aan bod komen. Jaarlijks trokken de rectoren zich enkele dagen terug in Oostende om uitgebreider de tijd te nemen en dieper op een aantal aspecten in te gaan. Een paar keer per jaar, na de bureau-vergaderingen, werden grote denkers, politici, topambtenaren, captains of industry, uitgenodigd om van gedachten te wisselen met de universitaire leiders.

Een reflectie voor de toekomst

De VLIR is vandaag een kleine, goed omkaderde organisatie die haar hoogopgeleide staf op een wendbare manier kan inzetten voor het overleg tussen universiteiten. Uit dit overleg puren we de standpunten en adviezen, en presenteren ze naar voogdijministers en andere maatschappelijke stakeholders. De VLIR houdt er aan dienstverlenend op te treden naar haar leden, de universiteiten. Zoals vele rectorconferenties houden we meer aan het in beeld brengen van de prestaties van onze leden voor wie we faciliterend optreden, dan een eigen profiel uit te werken. Wellicht gaat dat ten koste van het oppoetsen van het VLIR-imago. Onze bestaansredenen en ons bestaan hangen immers samen met het vertrouwen dat de universiteiten in ons en dus in het interuniversitaire overleg hebben.

Het zou wellicht een goed voornemen zijn om in dit lustrumjaar wat dieper in te gaan op de rol die de koepel in de toekomst kan opnemen, ook aan de hand van internationale voorbeelden. Misschien kunnen we dit lustrumjaar wel afsluiten met een tweedaagse reflectie in het zilte Oostende naar herstel van een goede oude traditie!

‘In de VLIR, daar zie je de evoluties in de universiteiten in weerspiegeld.

De geschiedenis van de VLIR vormt een levend geheugen voor het recente verleden van de Vlaamse universiteiten.

Ik roep op om die geschiedenis te schrijven! ’

Jef Van der Perre

**VER-
SLAG
VAN
WERK-
JAAR
2015
2016**

1.

Op de grens tussen weten en ontdekken

Universiteiten zijn dé onderzoekscentra bij uitstek. We bieden een stimulerende context voor fundamenteel én meer gericht onderzoek, met collega's gedreven door nieuwsgierigheid en veelsoortige bronnen van kennis bij de hand. Maar de universiteiten hebben ook intensieve banden met andere partners, bedrijven en organisaties, die zorgen voor concrete wetenschappelijke uitdagingen en inspiratie voor onderzoek. Elk jaar creëert nieuw doctoraal onderzoekstalent een dynamische voedingsbodem voor waardevolle kennisopbouw.

Als VLIR brengen we de universiteiten bijeen om te overleggen over onderzoeksbeleid, zowel intern als op Vlaams, federaal en Europees niveau. Een belangrijk pleidooi dat de VLIR uitdraagt naar het Vlaamse beleid, wijst op de noodzaak van een evenwichtig financieel kader voor Onderzoek en Ontwikkeling dat alle schakels van de innovatieketen ten goede komt, voor hogere slaagkansen voor projecten en mandaten bij

het FWO. Door te lage slaagkansen worden immers veel excellente onderzoeksinitiatieven in de kiem gesmoord, en dat terwijl ons kennis- en innovatiepotentieel de belangrijkste drijfveren van onze Vlaamse economie zijn. Op Europees niveau bouwt de VLIR banden op met de European University Association (EUA), Vlaamse en internationale partners om het Europese onderzoeksbeleid actief op te volgen.

Binnen het beleidsdomein onderzoek geeft de VLIR specifieke aandacht aan de doctoraatsopleiding als cruciale schakel in de kennis- en competentieontwikkeling in de regio. Mee vanuit de VLIR wordt actie ondernomen om de unieke competenties van doctorandi aan het licht te brengen voor een breder publiek. De ontmoetingsdag 'Universiteiten denken én doen' van 8 maart 2016 refereerde naar de campagne rond doctorandi, en schetste de mogelijkheden en vele voordelen van onderzoekssamenwerking

voor het grote publiek. Om een correcte, onafhankelijke waardering van het onderzoek dat verricht wordt aan de Vlaamse universiteiten te ondersteunen, staat de VLIR al jaren in voor de ondersteuning van het Gezaghebbende Panel, het academische orgaan dat waakt over de inhoud van het Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand voor de Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHW).

Ontmoetingsdag 'Universiteiten denken én doen'

Wetenschappelijk onderzoek aan de Vlaamse universiteiten vloeit als kennis en talent door naar bedrijf en maatschappij. De ontmoetingsdag die VLIR organiseerde op 8 maart 2016 in het Vlaams Parlement inspireerde meer dan 200 deelnemers, zowel uit de academische wereld, uit grote en kleine bedrijven als de overheid.

Het onderzoekswerk van de universiteiten brengt buiten de academische muren heel wat teweeg: verrassende synergiën, nieuw contractonderzoek en openingen naar valorisatie. Wetenschappers ervaren nieuwe en maatschappelijk relevante vragen als uitdagingen die op hun beurt diepgaander wetenschappelijk onderzoek vergen. Ook het bedrijfsleven heeft dit begrepen: ondernemers komen in eerste instantie naar de universiteit met specifieke vragen, maar zien al vlug de meerwaarde van een totaaltraject waarin zij hun innovatieve ambitie laten sporen met een bredere kijk op de wetenschappelijke ontwikkelingen in hun domein. Zo ontstaan duurzame samenwerkingsvormen tussen universiteiten en bedrijven die soms uitmonden in strategische onderzoekscentra of netwerken waarin bedrijven en wetenschappers samen aan zet zijn. Op de ontmoetingsdag benadrukten sprekers en panelleden de behoefte aan uitwisseling van kennis en talent. De vragen naar kennisdeling en partnerschappen tussen universiteit en bedrijf klonken luid en duidelijk, en hielden wederzijds gelijke tred. Het werd een inspirerende dag voor kennisinstellingen, bedrijven en overheden, met nieuwe ideeën om de krachten te bundelen en nieuwe motivatie om de unieke sterkte van de wisselwerking tussen kennis, economie en maatschappij op te zoeken.

Naar aanleiding van de ontmoetingsdag ontwikkelde de VLIR in samenwerking met de Technology Transfer Offices (TTO's) de brochure 'Universiteiten denken en doen'. De publicatie geeft voorbeelden van de vele vormen die de samenwerking tussen bedrijf en universiteit kan aannemen van contractonderzoek en consultancy tot licenties en spin-offs. Ze duidt tevens de ondersteunende financieringskanalen zoals de Industriële Onderzoeksfondsen (IOF), Baekelandmandaten, O&O-bedrijfsprojecten, het programma Strategisch Basisonderzoek en Europese projecten.

Europees Onderzoeksbeleid

De VLIR WG EU Research zorgt voor de voorbereiding en opvolging van de EUA Research Policy Working Group (RPWG) en zet sterk in op het uitbouwen van relaties met externe stakeholders, zoals de Vlaamse vertegenwoordigers in het Europees Parlement, de Vlaamse en federale overheid, onze Nederlandse collega's zoals de liaison officers van de VSNU (Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten), en onze Franstalige collega's in België van de CRef (Conseil des Recteurs).

De Vlaamse en Franstalige rectoren zijn op 3 maart 2015 akkoord gegaan met het opzetten van een pilootproject voor overleg rond Europese onderzoeks- en innovatiethema's, in het kader van de RPWG, waarin de VLIR is vertegenwoordigd. Dit pilootproject heeft tijdens het academiejaar 2015-2016 succesvol gelopen in de VLIR & CRef WG EU Research, zodat VLIR en CRef besloten hebben om deze samenwerking inzake European Affairs structureel verder te zetten. Eén van de uitkomsten van de samenwerking tussen VLIR en CRef is een gezamenlijk positiedocument* (sept. 2016) ten behoeve van de Vlaamse vertegenwoordigers in het Europees Parlement bij hun besprekingen betreffende de Interim Evaluatie van Horizon2020. Dit positiedocument werd gedeeld met buitenlandse zusterorganisaties binnen IGLO (Informal Group of RTD Liaison Offices) en met de Vlaamse Permanente Vertegenwoordiger (EWI) bij de Europese Raad.

Op 19 oktober 2016 vond het jaarlijks overleg met VSNU en Neth-ER plaats in Brussel. Gespreksonderwerpen waren o.m. het 'ERA (European Research Area) progress report 2016', de interim evaluatie van Horizon 2020 en de laatste ontwikkelingen in het Open Science, Open Innovation en Open to the World-beleid van commissaris Moedas.

**Position Paper Belgian Universities Regarding two European Parliaments Reports feeding into the Interim Evaluation Horizon 2020.*

Europees onderzoek en innovatie

*De VLIR sprak met **Kurt Van den Berghe**, Director Policy Development and Coordination bij DG Research and Innovation van de Europese Commissie, over de toekomst van het Europees onderzoeksbeleid.*

Welke rol kunnen de Vlaamse universiteiten spelen in het Europese onderzoeks- en innovatiebeleid? Hoe kunnen ze zich voorbereiden op de opvolger van Horizon 2020?

Momenteel wordt vaak een afwachtende houding ingenomen tot Europa haar programma's bekend maakt. Met een meer pro-actieve aanpak zouden de Vlaamse universiteiten een grotere stempel kunnen drukken op de vormgeving en operationalisering van het Europese beleid. Het gaat dan bijvoorbeeld om het aanreiken van mogelijke thema's voor de verschillende programma's

(zoals bijv. groene economie, energie, gezondheid, ...). Dit soort input en feedback is voor de Europese Commissie zeer nuttig. De Vlaamse universiteiten kunnen een voorbeeld nemen aan goed georganiseerde landen zoals Nederland en Denemarken, die op regelmatige basis overleg plannen met de bevoegde Europese instanties.

De Vlaamse universiteiten doen het goed in de kaderprogramma's. Anderzijds zou men nog meer ambitie aan de dag moeten leggen om de Vlaamse kleigrond te ontgroeien. We mogen ons niet laten remmen door een Calimero-complex. Schaal speelt immers geen rol, kijk maar naar topperformer Zwitserland. Kaderprogramma's bieden mooie kansen om zich Europees en internationaal te positioneren en om verder te groeien.

Ziet u nog andere uitdagingen?

Inspanningen zijn nodig om het brede publiek te wijzen op het belang van het Europese O&I-beleid. Het Erasmus-programma is intussen goed bekend, Horizon 2020 is dat veel minder. Zeker in tijden waar er heel wat druk staat op de budgetten speelt de publieke opinie een belangrijke rol. Maar ook bij het eigen personeel kunnen de universiteiten aan sensibilisering doen.

Welke tendensen tekenen zich af voor de toekomst?

"Impact" wordt een nog belangrijkere notie, boven op excellentie en openheid. Dit sluit ook aan bij de evolutie richting Open Science en de ontwikkeling van Altmetrics (nvdr: Altmetrics zijn alternatieve

beoordelingssystemen die de publieke impact van wetenschappelijke output in de sociale media zoals Facebook, Twitter, Wikipedia, blogs, nieuwssites,... meten). Investerings in onderzoek moeten immers maatschappelijk relevant zijn. Het is zaak die impact op economie en maatschappij te kunnen identificeren, meten en vervolgens communiceren – zonder dat dit leidt tot een doorgedreven sturing van onderzoek en innovatie. Wij vragen de universiteiten om hierover mee na te denken. De beleidsvoorbereiding hieromtrent bevindt zich in een fase waarin input zeer welkom is.

Hoe ziet u de rol en het belang van sociale en humane wetenschappen (SHW)?

Er bieden zich fantastische opportuniteiten aan voor de SHW; ze zijn immers datagericht en hebben een duidelijke maatschappelijke relevantie. Wel is een grotere oplossingsgerichtheid wenselijk, waarbij ze meehelpten aan het ontwikkelen en implementeren van oplossingen. Van descriptief naar normatief met andere woorden, en ook meer geïntegreerd met de andere disciplines. De SHW spelen niet louter een rol bij het sociaal aanvaardbaar maken van reeds ontwikkelde technologie, maar moeten ervoor zorgen dat humane behoeften van in het vroegste ontwikkelingsstadium worden meegenomen. Zo geven ze de onderzoeks- en innovatieagenda mee vorm.

Hoe schat u het belang van fundamenteel onderzoek in? Wordt er voldoende ruimte en financiering hiervoor voorzien?

Niemand betwist het belang van fundamenteel onderzoek. Wij spreken eerder over onderzoek waarbij de agenda door de wetenschapper wordt bepaald. De ERC (European Research Council) zal blijven bestaan. Maar ook hier zal de evolutie naar Open Science, het belang van impact en maatschappelijke/economische relevantie belangrijker worden, zonder dat het excellentie criterium in gedrang raakt.

Waar situeert u de rol van koepelorganisaties / rectors conferences zoals VLIR?

Op Europees niveau is het veel gemakkelijker en productiever om te werken met koepelorganisaties. Wel is het belangrijk dat de houding niet defensief is of gericht op de kleinste gemene deler. De focus mag niet liggen op de bescherming van de eigen specifieke belangen in het hier en nu, zoals je ziet bij bepaalde brancheorganisaties, maar op de gemeenschappelijke belangen in de toekomst.

Open Science

De universiteiten zetten zich in voor en investeren in open access en open data, in aansluiting bij de Europese agenda. Elke Vlaamse universiteit heeft een Open Access beleid uitgewerkt en engageert zich al geruime tijd om publicaties van hun onderzoekers vrij toegankelijk te maken. Daarbij wordt met name de 'Green Road to Open Access' gevolgd waarbij de auteur zijn/haar werk deponereert in een (universitaire) Open Access repository en dit werk daar legaal zelf publiek toegankelijk maakt. Deze nieuwe, ondertussen ingeburgerde manier van het toegankelijk maken van publicaties, impliceert dat de kennisinstellingen blijven ijveren om tot andere akkoorden met uitgeverijen te komen met betere garanties tot betaalbare Open Access.

Sinds oktober 2015 neemt Inge Van Nieuwerburgh (UGent) namens VLIR deel aan de werkzaamheden van de EUA Expert Group on Open Science. De voorbereiding en opvolging hiervan wordt gezamenlijk opgenomen door alle Vlaamse universiteiten, binnen de ad hoc VLIR WG Open Science. Het afgelopen jaar concentreerden de werkzaamheden van de EUA expert group zich rond het opstellen van een EUA roadmap on Open Access to research publications, de hervorming van het auteursrecht op Europees niveau, de dialoog met uitgevers en de opvolging van het Nederlandse voorzitterschap van de Europese unie waarbij Open Science een speerpunt was binnen het domein onderzoek. Beheer van onderzoeksdata is een belangrijk thema in de volgende werkzaamheden van de groep. De ad hoc VLIR WG Open Science volgde grotendeels dezelfde thema's en reflecteerde deze ook naar Belgisch / Vlaams niveau. De universiteiten hebben meegewerkt aan het VRWI-advies 223 Open Science voor een betere wetenschap met grotere impact van 3 oktober 2016.

Samen met OpenAire en BICfB (Bibliothèque Interuniversitaire de la Communauté française de Belgique) organiseerde de VLIR WG Open Science op 24 en 25 oktober 2016 'Open Science on the Move' in Brussel voor onderzoekers en beleidsmakers, met toelichtingen over open access van publicaties, open research data en data management, het opmaken van een data management plan, ORCID (een unieke registratie/identificatie voor onderzoekers), repositories van de universiteiten,...

Daarnaast overleggen de Vlaamse universiteiten samen met de SOC's over hun (open) research data managementbeleid en de aankoop van infrastructuur (om onderzoeksdata te bewaren). Zij streven hierbij naar gezamenlijke afspraken.

Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand voor de Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHW)

Medio juni 2016 werd de zesde versie van het Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand voor de Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHW) gepubliceerd. Dankzij het VABB-SHW wordt de specifieke onderzoeksoutput van de sociale en humane wetenschappen erkend, gevaloriseerd en kan ze bijdragen tot een onderbouwde verdeling van onderzoeksmiddelen tussen de Vlaamse universiteiten. De publicatiepatronen in de SHW verschillen immers van deze in de natuur- en biomedische wetenschappen, met onder meer een groter belang van boeken.

Een Gezaghebbend Panel van 18 professoren beoordeelt jaarlijks de SHW publicatie-output van de Vlaamse universiteiten en beslist op basis hiervan welke publicaties/publicatiekanalen in het VABB-SHW worden opgenomen.

De VLIR zorgt voor de logistieke en administratieve ondersteuning van het beslissingsproces. ECOOM-UAntwerpen staat in voor de technische opvolging en het beheer van de databank.

Valide bibliometrie voor de sociale en humane wetenschappen

*De VLIR sprak met **Prof. Pol Ghesquière**, sinds 2009 voorzitter van het Gezaghebbende Panel, en met **Dr. Tim Engels**, die als promotor van ECOOM-UAntwerpen mee aan de wieg stond van het VABB-SHW en waakt over het technische beheer van de databank.*

Is het VABB-SHW in haar opzet geslaagd? Is een positieve impact op de sociale en humane wetenschappen merkbaar?

Pol - In ieder geval heeft het VABB-SHW als gevolg gehad dat publicatietradities die eigen zijn aan bepaalde disciplines uit de sociale en humane wetenschappen, niet verloren zijn gegaan. Er was bijvoorbeeld een globale tendens om minder te publiceren in boeken. Uit de cijfers komt duidelijk naar voren dat deze tendens intussen wat omgebogen is. Er wordt in SHW weer meer in boeken gepubliceerd en boekpublicaties worden weer meer gewaardeerd. Dat er intussen meer belang wordt gehecht aan peer review, ook in disciplines die daar geen traditie

in hadden, komt de wetenschap alleen maar ten goede. Het garandeert dat de samenleving ervan uit mag gaan dat academische publicaties de wetenschappelijke toetsing door collega's heeft doorstaan.

Tim - Het opzet van het VABB-SHW is geslaagd: sinds de oplevering van de eerste versie in december 2010 kon vanaf 2011 het VABB-SHW-resultaat jaarlijks mee worden genomen voor de berekening van de BOF-sleutel (voor de verdeling van onderzoeksgelden tussen de universiteiten, red.). De externe evaluatie van het VABB-SHW in 2012 door de Technopolis Group en een panel van internationale experts bevestigde dit ook. Daarnaast heeft het VABB-SHW ook een breder belang en een bredere impact op de sociale en humane wetenschappen onder meer door de zichtbaarheid van boekpublicaties en van publicaties in het Nederlands te vergroten.

Het VABB-SHW was één van de eerste projecten in Europa om te komen tot een nationaal bibliografisch bestand specifiek voor de SHW en heeft zeker een pioniersrol vervuld. Wat is de stand van zaken nu op Europees niveau? Heeft het VABB-SHW andere landen kunnen inspireren? Is het op termijn wenselijk te evolueren naar een databank op Europees niveau?

Tim - Een aantal Europese landen hebben initiatieven genomen die vergelijkbaar zijn met het VABB-SHW. In navolging van Noorwegen en Vlaanderen hebben onder meer Denemarken, Finland,

Portugal en Israël gelijkaardige databanken opgezet, ook al is de situatie in geen van deze landen identiek in termen van doelstellingen en implementatie. Elk van die landen heeft de Vlaamse aanpak van nabij bekeken en in die zin heeft het VABB-SHW dus zeker ook geïnspireerd. In bepaalde landen, zoals Ierland en Letland, bestaan afzonderlijke databanken voor publicaties in de lokale taal en met betrekking tot de eigen cultuur: ook met die databanken heeft het VABB-SHW veel gemeenschap-pelijk. In het kader van een Europees netwerk inzake sociale en humane wetenschappen (ENRESSH) brengen we momenteel de kenmerken van alle verwante databanken in kaart. De wens om te evolueren naar een geïntegreerde databank op Europees niveau bestaat al langer, maar gezien de technische evoluties lijkt het op een gemeenschappelijke technische basis schoeien van de databanken een mogelijk meer aangewezen vorm van integratie.

Ziet u mogelijkheden om het VABB-SHW nog verder op punt te zetten?

Pol - Het VABB-SHW is een instrument dat bedoeld is om financiële middelen te verdelen tussen de instellingen. Het is in zijn huidige vorm absoluut niet geschikt om individuele onderzoekers te beoordelen. Toch moeten we vaststellen dat dit meer en meer gebeurt. Laat ons het onverstandige gebruik van ISI gegevens (impactfactoren, H-indexen, ...) bij het evalueren van individuele onderzoekers niet doortrekken naar een onverstandig gebruik van gegevens van het VABB-SHW. Ook al heeft het

VABB-SHW zijn diensten bewezen ten aanzien van de SHW (zie vraag 1), kan onverstandig gebruik ervan ook nefaste gevolgen hebben voor de onderzoekers die tot haar disciplines behoren.

De klemtoon die met de komst van het VABB-SHW gelegd wordt op het belang van peer review, noopt volgens mij ook tot een grondige reflectie over wat kwaliteitsvolle peer review inhoudt. Bij het beoordelen van publicatiekanalen zien we dat dit op een zeer verscheiden wijze ingevuld wordt. Dat is trouwens ook zo voor onderzoek dat gepubliceerd wordt in ISI kanalen. Het zou niet slecht zijn, mocht de wetenschappelijke gemeenschap ook nadenken en met elkaar in discussie gaan over kwaliteitscriteria voor peer review.

Tim - Een belangrijke evolutie de komende jaren wordt het integreren van de indeling van publicatiekanalen over landsgrenzen heen. Hoewel die indelingen veelal gelijk lopen, zijn er toch ook vaak verschillen. Door hierover bi- en multilaterale afspraken te maken met naburige landen, kan op termijn de validiteit van het VABB-SHW, maar ook van vergelijkbare databanken in andere Europese landen, worden geoptimaliseerd.

Meer informatie over het VABB-SHW vindt u op www.ecoom.be/vabb. U vindt er onder meer een FAQ-sectie met een antwoord op de meest gestelde vragen.

Doctoral schools

Aan de Vlaamse universiteiten behalen jaarlijks bijna 2.000 jonge mensen een doctoraat, het bewijs bij uitstek van vaardigheden die kunnen worden ingezet voor het realiseren van innovatieve doorbraken. Niet alleen op wetenschappelijk vlak, maar in alle mogelijke domeinen.

Reeds vele jaren zetten de Vlaamse universiteiten, met name binnen de doctoraatscholen, in op het cultiveren van 'overzetbare', generische vaardigheden bij jonge onderzoekers. Dit vanuit het besef dat een groot deel van de doctoraathouders later carrière maakt buiten de academische wereld en zij ook daar een belangrijke rol te spelen hebben waarop ze optimaal dienen te worden voorbereid.

De doorstroom van doctorandi naar de niet-academische arbeidsmarkt blijft een actueel thema. Het afgelopen jaar boog de VLIR Werkgroep Doctoral Schools zich hierover en gaf haar input voor verschillende rapporten, nota's en beleidsadviezen die ter zake door andere instanties werden opgesteld. Zo was er onder meer het rapport en advies van de VRWI (Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie), dat mogelijke maatregelen aanhaalt om de doorstroom van PhD's verder te bevorderen.

Met behulp van de zogenaamde OJO-middelen die de Vlaamse regering jaarlijks toekent aan de universiteiten (waarbij OJO verwijst naar het Besluit 'Omkadering Jonge Onderzoekers'), worden daartoe reeds heel wat maatregelen genomen: de organisatie van jobbeurzen en loopbaanevenementen, loopbaanbeleiding en oprichting carrièrecentra, opbouwen van structurele contacten en overleg met bedrijfsleven en de niet-academische arbeidsmarkt, mentoringtrajecten en initiatieven ter bevordering van valorisatie, innovatie en ondernemerschap. De Doctoral Schools werken hiervoor ook samen met onder meer de personeelsdiensten en de Tech Transfer Offices.

Die inspanningen werpen hun vruchten af, want in weerwil van de soms alarmerende berichtgeving in de pers, blijken de werkloosheidscijfers bij doctoraathouders zeer laag te zijn. Veelzijdig gevormde 'kenniswerkers' vormen één van de pijlers voor een goed draaiende kenniseconomie. De complexiteit van onze samenleving en economie neemt steeds verder toe, zo ook de nood aan mensen die deze complexiteit kunnen doorgronden, analyseren en die de eraan verbonden uitdagingen kunnen ombuigen tot opportuniteiten.

2.

Universiteiten vormen de toekomst

Onderwijs is een centraal element in de missie van de Vlaamse universiteiten. Jaar na jaar leggen studenten hun toekomst in de handen van een universiteit om zich te laten vormen door de wetenschap, zoals ze door begeesterde docenten uitgedragen wordt. De sterke band tussen onderzoek en onderwijs is uniek voor het onderwijslandschap. Onderwijs dat dagelijks gevoed wordt door de steeds vorderende stand van de wetenschap, laat studenten niet enkel toe toekomstige ontwikkelingen te blijven volgen, het daagt studenten uit om de toekomst mee vorm te geven.

Elke universiteit heeft haar eigenheid, met een specifieke visie op onderwijs en kwaliteitszorg. Toch is overleg tussen de universiteiten ook in dit domein cruciaal om enerzijds onderlinge afstemming en de mogelijkheid tot van elkaar leren te faciliteren, anderzijds om als universiteiten met één stem het gesprek aan te gaan met de vele partners binnen en buiten Vlaanderen. Het spreekt voor zich dat de

studenten bij het overleg betrokken worden. Daarnaast is de Vlaamse overheid die het hogeronderwijsbeleid uitstippelt een belangrijke gesprekspartner, evenals de partners en adviesraden binnen de VLOR (Vlaamse Onderwijs-Raad), het secundair onderwijs, de NVAO (Nederlands-Vlaamse AccreditatieOrganisatie) en andere organisaties.

De breed 'vormende' taak van de universiteiten vertaalt zich in verschillende doelstellingen. Door het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van opleidingen staan de universiteiten borg voor een excellent onderwijs. Met de lopende instellingsreviews spreken de universiteiten met klem hun waardering uit voor een sterke onderwijs- en kwaliteitscultuur. Een sterke kwaliteitscultuur houdt tevens in dat de universiteiten het opleidingsaanbod kritisch onder de loep durven nemen en in het kader van rationalisatie keuzes durven maken. In de "nota vervolginiciatieven rationalisatie" wordt hier reeds op ingezoomd.

Terzelfdertijd gaat onderwijs maatschappelijke uitdagingen aan. Zo participeerden de universiteiten in het debat over de overgang tussen secundair en hoger onderwijs door de verdere uitwerking van het oriënteringsinstrument 'Columbus'. In het kader van de erkenning van buitenlandse studiebewijzen speelden zij in op actuele en prangende maatschappelijke vragen naar aanleiding van de vluchtelingenproblematiek en werkten zij aan een traject om de erkenning van onvolledige dossiers te faciliteren. Onderwijs boogt op sterke leraren die leerlingen kunnen uitdagen om de toekomst mee vorm te geven: in het licht van deze overtuiging gaan de universiteiten momenteel het gesprek aan om de huidige lerarenopleiding te hervormen en versterken.

Overgang secundair – hoger onderwijs

In het kader van de overgang tussen secundair en hoger onderwijs was VLIR actief op meerdere terreinen. Zo werd er door een werkgroep met experts Academisch Nederlands een nota uitgewerkt over de talige startcompetenties voor het universitair onderwijs, als een bron van inspiratie voor het lopende eindtermen-debat. In het kader van een betere oriëntering van studiekeizers volgde VLIR de werkzaamheden rond Columbus en de ijkingsstoets van nabij op.

Columbus

In haar beleidsnota formuleerde minister Crevits het studiekeuzeproces in de overgang tussen het secundair en het hoger onderwijs als één van haar prioriteiten en vroeg zij naar instrumenten die de huidige processen kunnen stroomlijnen en verbeteren. In antwoord op deze vraag werd begin 2015 de commissie visie op oriëntering opgericht. De commissie legde einde september 2015 haar eindrapport neer. In dit rapport wordt er gepleit voor de invoering van een algemene oriënteringsproef: doelstelling van deze proef is dat de studiekeizer zicht krijgt op zijn/haar affiniteit met het niveau - HBO5 of Bachelor - en de gerichtheid van de bachelor - professioneel of academisch - evenals met het belangstellingsgebied dat hem of haar de beste kansen biedt. De proef is ingebed in een breder oriënteringstraject dat inzet op grondige feedback en opvolging. In de ontwikkeling zal er vertrokken worden vanuit de bestaande initiatieven die de instellingen genomen hebben ten einde deze te integreren; op deze manier wordt er bijgedragen tot de vereenvoudiging en kwalitatieve versterking van het instrumentarium, dat vaak als onoverzichtelijk wordt ervaren.

Na toekenning door het kabinet van een projectsubsidie voor de realisatie van een algemene oriënteringsproef, die verplicht, maar niet bindend is, en tot doel heeft het studiekeuzeproces naar het hoger onderwijs te versterken deden VLIR en VLHORA een oproep tot deelname aan de instellingen. De proef werd gerealiseerd door experts van de KU Leuven, de Universiteit Gent, de Universiteit Antwerpen en de Arteveldehogeschool, in samenspraak met het Platform Secundair-Hoger Onderwijs van VLOR. In mei 2016 werd bij laatstejaars van een 100-tal scholen een eerste proefafname gerealiseerd onder de naam "Columbus": hiermee wordt recht gedaan aan

het 'explorerende' karakter van de proef. Door nu al een groep laatstejaars het instrument voor te leggen, kan er volgend jaar al verder onderzoek gebeuren op basis van hun keuzes en de eerste resultaten in het hoger onderwijs. Het is immers belangrijk dat het instrument zorgvuldig ontwikkeld en gevalideerd wordt. De komende jaren zullen alle scholen de kans krijgen om met het instrument aan de slag te gaan en het te integreren in hun schooleigen traject rond studiekeuzebegeleiding. Een tweede proefafname wordt voorzien in januari 2017 op een hier toe ontwikkeld platform.

De STEM-ijkingsstoets

Naast de invoering van een algemene oriënteringsproef wenst de minister de stap van het secundair naar het hoger onderwijs te faciliteren door in te zetten op het optimaliseren van de bestaande ijkingsstoetsen in het domein van de STEM-opleidingen. Toekomstige studenten hebben momenteel de mogelijkheid op het einde van het secundair onderwijs deel te nemen aan verschillende ijkingsstoetsen die peilen naar de voldoende wiskundige voorkennis en vaardigheden: door deelname aan deze niet verplichte toetsen krijgt de student informatie met betrekking tot de verwachte voorkennis, wordt er feedback gegeven en remediering aangeboden. Een VLIR-commissie wetenschappen werkte in 2015 een nota uit waarvoor het kabinet een projectsubsidie toekende. De aansturing en de opvolging van het project wordt ondersteund vanuit VLIR in de context van de VLIR-centrale ijkingsstoetscommissie. Deze telt vertegenwoordigers van de huidige ingerichte ijkingsstoetsen, alle instellingen en de studenten. De focus ligt hierbij op het opvolgen en optimaliseren van de validiteit en betrouwbaarheid van de bestaande ijkingsstoetsen, het instellingsneutraal maken van de ijkingsstoetsen industrieel ingenieur en burgerlijk ingenieur-architect en het stimuleren van deelname aan de ijkingsstoets. De eerste resultaten van het project waren reeds zichtbaar in de afname in juni 2016, waar 1810 deelnemers, waarvan 895 voor de ijkingsstoets burgerlijk ingenieur aan deelnamen. De ijkingsstoets industrieel ingenieur, waarvan voorheen twee versies bestonden, wordt hierbij voor de eerste maal instellingsneutraal afgenomen.

Gelijkwaardigheid in de vluchtelingen crisis

Ook in 2015 en begin 2016 werden sessies van de interuniversitaire niveautest opleiding arts georganiseerd, zodat artsen die van NARIC-Vlaanderen geen volledige gelijkwaardigheid gekregen hebben, kans hebben op studieduurverkorting om het Vlaamse diploma van arts te behalen.

In het kader van de erkenning van buitenlandse studiebewijzen speelde VLIR tevens in op actuele en prangende maatschappelijke vragen naar aanleiding van de vluchtelingenproblematiek.

Zo dokterden VLIR en NARIC-Vlaanderen op vraag van minister Crevits een alternatief traject uit voor de erkenning van buitenlandse diploma's van vluchtelingen. Nieuwkomers die naar ons land migreren, kunnen hun hoger-onderwijsdiploma doorgaans laten erkennen via NARIC-Vlaanderen. Dat systeem biedt in de huidige vluchtelingen crisis echter vaak geen afdoende oplossing. Veel erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden kunnen namelijk geen volledig dossier met de nodige diplomabewijzen voorleggen, waardoor de erkenning van hun diploma niet via de gewijste procedures kan lopen. Het alternatieve traject dat VLIR en NARIC-Vlaanderen uitdokterden, heeft tot doel deze groep vluchtelingen toch een faire kans op een erkenning van hun diploma te geven.

Na een eerste screening door NARIC-Vlaanderen en een intakegesprek aan een Vlaamse universiteit, moet een kandidaat enkele vakken volgen in een aan zijn diploma verwante Engelstalige masteropleiding. Die vult hij aan met een seminarie en met een schrijfopdracht of stage. Elke kandidaat wordt van zeer nabij opgevolgd en krijgt de kans om zich bij te scholen. Wanneer het traject – dat maximaal één semester duurt – afloopt, brengen de betrokken docenten en begeleiders een advies uit aan NARIC-Vlaanderen over de gelijkwaardigheid ('volledige gelijkwaardigheid' dan wel 'niveaugelijkwaardigheid') van het buitenlandse diploma. Maar het kan ook gaan om informatie over een (verkort) traject binnen een universiteit – dat kan uitmonden in een 'Vlaams' diploma. Het proefproject loopt vanaf september 2016 voor twee academiejaren en focust op masters in de exacte wetenschappen, ingenieurswetenschappen en economie/business. Het grootste aantal aanvragen

voor erkenning van diploma's situeert zich namelijk in deze drie studiegebieden. Het traject wordt in februari 2017 geëvalueerd, daarna wordt bekeken of er uitbreiding mogelijk is naar andere opleidingen.

Minister van Onderwijs Hilde Crevits sprak haar waardering uit voor het proefproject. "Onderwijs heeft de afgelopen maanden kort op de bal gespeeld in het kader van de komst van anderstalige nieuwkomers door de vluchtelingenstroom. Er zijn meer mogelijkheden gecreëerd voor onthaalonderwijs. Vanaf volgend academiejaar bieden NARIC-Vlaanderen en de VLIR erkende vluchtelingen via dit proefproject aan alle Vlaamse universiteiten belangrijke toekomstkansen. Samen hebben ze naar een oplossing gezocht om buitenlandse diploma's van mensen die gevlucht zijn te erkennen, nadat ze een specifiek traject hebben gelopen. Het is een sterk gezamenlijk engagement dat alle steun verdient."

Lerarenopleiding

Om een antwoord te bieden op de tanende populariteit van het lerarenberoep richtte minister Crevits in het najaar van 2015 de Taskforce Lerarenopleiding op met een vertegenwoordiging van het hoger onderwijs, de koepels en CVO's. De vergaderingen van de taskforce werden van nabij opgevolgd in de werkgroepen lerarenopleiding en onderwijs, waar de universiteiten input gaven en standpunten besproken werden. Na intensieve dialoog met alle gesprekspartners werd de door het kabinet uitgewerkte conceptnota einde maart goedgekeurd door het parlement: in deze nota worden de bouwstenen verwoord voor een lerarenopleiding die zowel wervend als kwalitatief en professioneel hoogstaand is. Een belangrijk element van besluitvorming betreft de inschaling van de lerarenopleiding op niveau 6 en 7 van de Vlaamse kwalificatiestructuur: dit houdt in dat de onderwijsbevoegdheid voor de toekomstige lerarenopleiding volledig bij de hogescholen en universiteiten ligt en niet meer bij de Centra voor Volwassenenonderwijs. Voor beide niveaus zullen de hogescholen en de universiteiten moeten voorzien in twee trajecten, één voor generatiestudenten en één voor zij-instromers, in samenspraak met de CVO's. Conform de inschaling van de lerarenopleiding op bachelor-of op masterniveau zal er voor de leraar secundair onderwijs voorzien worden in een educatieve master. In opvolging van de conceptnota en teneinde de geplande hervorming te operationaliseren zullen verschillende werkgroepen aan de slag gaan: VLIR is hierbij vertegenwoordigd in de werkgroepen educatieve master, beheeringsniveaus en zij-instromers.

Startschot voor de instellingsreviews

Op 10 juni 2015 is het ontwerp van decreet 'houdende wijziging van de Codex Hoger Onderwijs met betrekking tot het stelsel van kwaliteitszorg en accreditatie in het hoger onderwijs' goedgekeurd door het Vlaams Parlement. Hierdoor werd de overgang mogelijk gemaakt van een systeem van opleidingsvisitaties naar een meer geïntegreerd systeem van kwaliteitszorg waarbij het zwaartepunt van de externe kwaliteitsborging komt te liggen bij periodieke reviews op instellingsniveau. Tijdens zo'n instellingreview toetst een panel van onafhankelijke experts de kwaliteit van het onderwijsbeleid van een universiteit of een hogeschool en bekijkt zij hoe de instellingen zelf de kwaliteit van de eigen opleidingen borgen en verbeteren. Een eerste pilootronde instellingsreviews wordt momenteel in alle universiteiten en hogescholen uitgevoerd door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO).

Drie universiteiten doorliepen de pilootreview in het voorjaar van 2016. Eén universiteit wordt geëvalueerd in het najaar 2016 en een laatste universiteit volgt in het voorjaar van 2017. De resultaten worden kort na de zomer van 2017 bekend gemaakt in de vorm van publiek toegankelijke rapporten. Vervolgens staat een evaluatie van de pilootronde gepland en kan het voorbereidende werk aanvatten om een volledig uitgewerkt systeem van instellingsaccreditatie definitief decretaal te verankeren.

In de schoot van de VLIR wordt de uitrol van dit nieuwe kwaliteitszorgstelsel van zeer nabij gevolgd. Op werkgroepen en tijdens bestuursvergaderingen worden beoordelingskaders en uitvoeringsmodaliteiten kritisch onderzocht en op regelmatige basis met NVAO en overheid besproken. Ervaringen met de nieuwe aanpak worden interuniversitair gedeeld en er wordt nagegaan welke elementen straks meegenomen moeten worden bij de evaluatie van de pilootfase.

De universiteiten appreciëren de bereidheid van de overheid om het stelsel van externe toezicht meer dan voorheen te laten vertrekken vanuit een vertrouwen in de instellingen. Ook stellen zij de waarderende aanpak die NVAO tot nu toe hanteert bij de ontwikkeling en de uitvoering van de instellingsreviews bijzonder op prijs. Tegelijkertijd beseffen de universiteiten dat de verantwoordelijkheid voor en borging van onderwijskwaliteit meer dan ooit bij de instellingen zelf komt te liggen en dat het verzekeren van transparante publieke informatie hierover een kritieke succesfactor zal zijn voor het welslagen van de instellingsreviews. Twee cruciale uitdagingen die de universiteiten met beide handen willen grijpen.

Competition and cooperation and the future of the European University

*De VLIR sprak met **Andrée Sursock**, Senior advisor van de European University Association en expert kwaliteitszorg over de toekomst van het hoger onderwijs in Europa. Dit is haar verhaal:*

Given the pace of change in the world, it is nearly impossible to predict how higher education will look like 20 years from now. However, we can safely pick some current trends that are likely to continue to be important, for instance, the twin issue of competition and cooperation. Both can potentially be very disruptive to the notion of quality and to the role and positioning of national and international associations of universities.

A unique perspective on these issues is provided in the EUA's Trends 2015 report. The data show that the importance of competition and cooperation has remained essentially stable for the past 15 years but that the importance of rankings is growing. This is an indication of the growing competition in the sector. Indeed, Trends respondents think that competition will become even more important in the future; interestingly, so will cooperation.

These trends find their expression in more strategic universities and in the changing patterns of partnerships at the regional, national and international levels. European universities have implemented changes that have affected critical aspects of their operations; they have found ways to serve their local communities – by broadening access, supporting a variety of learners, engaging with employers and industry – while extending their reach internationally.

Although these changes have been significant and positive, they have not radically changed the “idea of the university” in Europe – Humboldtian and committed to the public interest. This is so, even if governments have been looking to universities as engines of growth in the knowledge economy and have been increasingly concerned by the visibility and positioning of their national higher education sector in the international rankings.

The heated international competition for visibility in the rankings raises questions regarding quality assurance. Are definitions of quality being set by the ranking and league tables rather than by the academic community? Universities are using the indicators provided in the rankings as a means of benchmarking themselves, developing strategies to progress in the rankings and using the ranking results to select their international partners. In that sense, it could be said that in the case of “QA vs. rankings”, the latter are the clear winners, including financially. Thus, Thomson Reuters negotiated the sale of its “Intellectual Property and Science” division for 3.55 Md\$ in July of this year. This division is responsible for Web

of Science, which provide the basis for the AWRU (Shanghai) ranking among others.

Interestingly, however, the Thomson Reuters division has not been bought by an academic actor but by an investment fund. Does this reflect increased dissatisfaction with the metrics that are being used to measure research quality? Only time will tell but it is worrisome to note that the culture of “publish and perish” combined with the use of bibliometrics are now affecting collaboration in the science fields: “Once animated by a spirit of collective enterprise, scientists now increasingly ask who did exactly what to produce the result, and what percentage of the whole may be apportioned to each co-author.” (Chronicle of Higher Education, 14/08/16)

How can inter-university collaboration, via the rectors’ conference, contribute to face these challenges and help universities to adapt to a changing environment? Would national competition within the sector sabotage the national rectors’ conferences? As supra-national actors (e.g., European Commission, OECD) increasingly shape higher education policy-making, is there still a role for a national rectors’ conference or will international university networks and associations displace them? These are key questions.

I believe that there is a future for national higher education associations provided they constantly look to where they can add value and manage the competition within their national system, that is, understand when to step back and when to move forward and express

the shared view of the sector.

They also have to view international higher education associations as partners rather than competitors in order to face a number of significant challenges that lay ahead of us and that are possibly very disruptive to higher education. To name a few, the growing inequality within countries and across European countries, mass migration and the refugee crisis, the de-democratisation of the world, the de-globalisation tendency of the electorate and a growing nationalism and political extremism, the senseless violence that we are witnessing, etc. These trends require vigilance and a coordinated response to prepare for the future and, indeed, prepare the future.

These challenges are widely shared across Europe and have direct consequences on higher education. They require European solutions if only because some can be a threat to European convergence. Higher education can be a contributor to these solutions through research and teaching and by partnering with all relevant stakeholders. Notably, there is a need for higher education to argue that it is more than about economic competitiveness; it is also about promoting civility in political discourse and strengthening democracy through broadening access to higher education and providing a research-informed educational experience, which will build critical skills. The universities must work through their national association and through the international associations to ensure that their contributions to political stability is recognised and supported.

Future developments of education from students' perspective

*De VLIR sprak met **Alexandra Antonescu**, de Communications Manager van de European Students' Union, de Europese studentenbeweging, over de uitdagingen voor de universiteit van de toekomst.*

Which skills and competencies are needed in a fast changing global marketplace? How can universities prepare for this?

The industrial model of society, where students go through pretty much the same pre-programmed path is not future proof in the current knowledge era. Universities need to adapt to this new reality by equipping students with 21st century skills, such as critical thinking, problem-solving, digital literacy and learning how to learn. For this to happen, it is time to bridge the science of education with practice, to take into account individual student needs and capabilities

and actually implement known innovative pedagogical models in classrooms.

In this sense, student-centered learning (SCL), although still an evolving concept, provides interesting alternatives for students to attain their learning outcomes through a personalised path in accordance to their learning styles and interests. This is not an easy task and it requires very good communication between the teacher, the student and the management and administration.

Furthermore, universities have social responsibilities and should aim to foster active citizenship, ethics and intercultural understanding - much needed skills in the globalised environments we live in. With the European Commission's New Skills Agenda for Europe launched this year, we noticed that many initiatives are planned to mainly serve short-term labour market needs instead of the big societal challenges that Europe faces nowadays. The initiative could become a double edge sword if it is not aligned with other Commission initiatives such as the Paris Declaration. Clear targets need to be set to develop active citizenship skills and foster inclusive and tolerant mentalities.

How can curricular designs reflect the rapidly changing aspects of our society? How do you conceive the role of blended learning/MOOCs in this perspective?

Academic curricula should move beyond the industrial model to enable students to choose between courses, combine

disciplines and co-create their own learning paths. Our members increasingly recognise as a recurring challenge the involvement of students in curriculum design along with recognition of good teaching and staff training. All too often, research is better rewarded than quality teaching and this has obvious negative effects on students' learning process.

The new setting of MOOCs from universities across the world raises questions on the need to develop new teaching models, such as blended learning. Students do not see MOOCs as an exclusive approach to learning, as they cannot completely replace classrooms and other forms in learning, such as face-to-face teacher-student interaction. Furthermore, while MOOCs have obvious benefits in terms of access and improvement of the education experience, challenges still remain regarding recognition and assessments of quality.

On the other hand, while MOOCs/blended learning can be a positive development, there is skepticism around the possibility of using digitalisation as an excuse for further budget cuts in education, as it was seen in Canada or US. This would leave students with less quality education and more debt, which is not an ideal scenario.

3.

Universitas magistrorum et scholarium, een open en inclusieve academische gemeenschap

De Vlaamse universiteiten, dat zijn bijna 120 000 studenten en meer dan 31 000 medewerkers, ingebed in een academisch netwerk dat over de hele wereld reikt. Door efficiënt beheer van middelen en inzet van personeel geven de universiteiten hun maatschappelijke opdracht zo optimaal mogelijk vorm. Om de belangrijke maatschappelijke rol van de universiteit waar te maken, streven we naar een studenten- en personeelsbestand dat een afspiegeling is van de samenleving. Een diverse groep van personeelsleden zorgt binnen de universiteiten voor grensverleggend onderwijs, performant onderzoek en een dienstverlenende rol naar de maatschappij toe.

De universiteiten willen op die manier een plek bieden waarin alle studenten hun talenten kunnen ontplooiën, ongeacht gender, afkomst of financiële middelen. De universiteiten zetten daarom in op een sterk diversiteitsbeleid, steeds meer onder de vorm van een geïntegreerde werking, waardoor diversiteit naar de kern van

onderwijs kan komen. Zo zijn we betrokken op onze lokale Vlaamse context, en tegelijkertijd ingebed in de wereldwijde academische gemeenschap. We richten onze blik immers op al het interessants dat uit het internationale onderwijs en onderzoek naar voor komt en smeden banden met partners wereldwijd. We dragen bovendien het engagement om in samenwerking met ontwikkelingslanden, kennis te brengen daar waar de nood hoog is.

De VLIR-werking rond sociaal beleid splitst zich uit over verschillende aspecten. Met hun gelijkemansbeleid richten de universiteiten zich immers zowel tot de studentenpopulatie als het personeel. Zo monitorde de VLIR High Level Task Force Gender op interuniversitair niveau de implementatie van het “VLIR Actieplan Gender. Vrouwen in de academische loopbaan en het universitair beleid”. Vanuit de bekommernis om een gelijkwaardige toegang tot en deelname van alle studenten aan het hoger

onderwijs te bevorderen en ervoor te zorgen dat studenten onder goede omstandigheden kunnen studeren, worden goede praktijken uitgewisseld en interuniversitair gedragen standpunten uitgewerkt over dossiers als studentenarbeid, gezinsondersteunende diensten/ huishoudhulp, studentenhuishouding en kinderbeijstand. Vanuit hun praktijkervaring signaleren de Studentenvoorzieningen knelpunten binnen de huidige, dikwijls complexe regelgeving. Zij reiken vanuit een constructieve ingesteldheid en in overleg met de diverse stakeholders en de overheid voorstellen tot oplossing aan.

Rond beheer en financieel beleid brengt de VLIR expertsamen om onder andere de onderfinanciering van het hoger onderwijs in kaart te brengen alsook de investeringsnoden van het hoger onderwijs. Dankzij deze interuniversitaire dialoog bekomen we ook transparante rekeningen die door de politieke overheid met elkaar kunnen vergeleken worden. De VLIR organiseert overleg

rond personeelsbeleid, gericht op de belangen en noden van de werknemers binnen de universiteiten, om steeds naar nieuwe manieren te zoeken voor het optimaliseren van het HR-beleid. In het verlengde hiervan nemen de universiteitsbesturen als constructieve partner deel aan het sociaal overleg binnen het kader van het Vlaams Overleg Comité – Hoger Onderwijs, waarin vertegenwoordigers van overheid, werkgevers en werknemers elkaar ontmoeten.

Voor de beleidsdomeinen internationalisering en ontwikkelingssamenwerking werkt de VLIR momenteel aan een nieuwe organisatiestructuur. Driedig doel is het winnen aan (internationale) slagkracht, het optimaliseren van de bestuurlijke betrokkenheid en het aanpassen van structuren, opdrachten en middelen aan een gedeelde en hedendaagse visie op internationalisering en ontwikkelingssamenwerking die voluit emaneert vanuit de instellingen.

Vlaanderenbrede beleidsinformatie rond kansengroepen in universiteiten

Na jarenlange inspanningen werd binnen de VLIR een gemeenschappelijke operationalisering van de definities van kansengroepen gerealiseerd. Door de goedkeuring van het “VLIR Charter over de registratie van kansengroepen bij studenten” engageerden alle universiteitsbesturen zich ertoe om achtergrondkenmerken van studenten en kansengroepen te registreren volgens definities die Vlaanderenbreed gedragen zijn. In 2020 zal men kunnen beschikken over vergelijkbare, duidelijke en betrouwbare cijfers voor Vlaanderen. Deze beleidsinformatie zal gebruikt worden om het diversiteitsbeleid te monitoren.

Een louter kwantitatieve meting volstaat echter geenszins om de efficiëntie en de effectiviteit van het beleid te evalueren. Een kwalitatieve analyse is even belangrijk. Bij analyse van de data moet steeds de context van de instelling in rekening gebracht worden, evenals haar missie en beleidsvisie. Deze benadering wordt mee onderschreven door de Studentenvoorzieningen die een Stuvo-barometer ontwikkelen om binnen hun werkvelden een aantal tendensen en aandachtspunten in kaart te brengen.

De experten studieadvies en studiebegeleiding meten en monitoren op hun beurt de studievoortgang, het studierendement en de doorstroomtrajecten van studenten.

From Diversity to Inclusion

De studentenpopulatie wordt steeds heterogener. **Marta Tienda**, sociologe en demografisch expert aan Princeton University, stelt dat de toegenomen diversiteit slechts een eerste stap is naar inclusie. Diversiteit op de campus leidt immers niet automatisch tot een scenario van integratie, daar is doelbewuste actie voor nodig. Naar de toekomst toe ziet Marta Tienda universiteitsbesturen hun verantwoordelijkheid nemen door academische en sociale integratie te bevorderen. Door het faciliteren van interactie tussen peers met verschillende achtergronden, ervaringen en opinies wordt trouwens ook de pedagogische meerwaarde van een diverse leeromgeving benut. Inspirerende goede praktijken zijn bijv. de uitbouw van cross-disciplinaire programma's die een heterogeen publiek aanspreken, het aanmoedigen van gemengde studentenverenigingen,...

'If leaders of higher education institutions genuinely believe that racial diversity enhances the instructional mission of their institution, then it behooves them to continually develop innovative strategies to maximize the learning benefits, to demonstrate what works and what doesn't, and to institutionalize best practices as if their future depended on achieving integration.'

Tienda, Marta. (2013) Diversity ≠ Inclusion : Promoting Integration in Higher Education. Educational Researcher, vol. 42, n° 9, p. 467-475

Personeels- statistieken

De VLIR publiceerde naar jaarlijkse gewoonte het overzicht 'Statistische gegevens betreffende het personeel aan de Vlaamse universiteiten'. Deze publicatie geeft inzicht in de opbouw en de evolutie van het personeelsbestand van de Vlaamse universiteiten, volgens categorie, wetenschappelijke discipline, geslacht, leeftijd, nationaliteit en anciënniteit.

De bijeengebrachte cijfergegevens laten toe na te gaan welke impact beleidsmaatregelen hebben op de personeelsbezetting en hoe de genderverhoudingen evolueren binnen de verschillende personeelscategorieën. De evolutietabellen tonen de ontwikkeling van de verschillende data in de periode 1992-2015.

De nood aan een onderbouwende financiering

De universiteiten ervaren de jarenlange rem op de evolutie van de werkingstoelage als een bedreiging voor het functioneren van het academisch model waarin hoogstaand onderwijs, state of the art wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijk dienstbetoon samengaan. Enkel dankzij een zorgvuldige bewaking van de middelen en grote inspanningen van het universiteitspersoneel konden de groeiende studenteninstroom en de bijkomende maatschappelijke opdrachten opgevangen worden.

Uit de verslagen van het Vlaams Parlement bleek dat de gevolgen van de schaarbeweging tussen stijgende studentenaantallen en besparingen op de werkingstoelage en aanvullende financiële stromen, niet afdoende gekend zijn bij de parlementsleden. Om deze precare situatie uiteen te zetten heeft de voorzitter van de VLIR Werkgroep UBA samen met het VLIR-secretariaat verdere duiding gegeven aan de volksvertegenwoordigers die zich inzetten voor het hoger onderwijs.

Naar aanleiding van de opmaak van de Vlaamse begroting hebben de beheerders van de universiteiten de situatie bij voogdijminister Crevits aangekaart en gezamenlijk gewezen op de noodzaak van een gunstiger toekomstperspectief. Om hun vraag aan de voogdijminister te ondersteunen brachten de financiële directeuren en de beheerders de aanhoudende onderfinanciering van de universiteiten en het hoger onderwijs in kaart. Als voogdijminister en in haar functie van viceminister-president heeft minister Crevits dit materiaal kunnen gebruiken in de begrotingsbesprekingen.

Bij de Vlaamse begroting 2017 konden de universiteiten dan ook vaststellen dat de minister er in is geslaagd om het "klik"-systeem voor de variabele onderwijsdelen en het variabel onderzoeksdeel van het hoger onderwijs voor het eerst in lange tijd te laten werken en geen bijkomende nieuwe besparingen in te voeren. De VLIR kan tevreden terugblikken op een constructieve samenwerking die heeft geloond!

Daarnaast zijn de beheerders van de universiteiten samen met de voorzitters van de Commissie Financiële Directeuren een opbouwend maar kritisch overleg opgestart rond de impact van het Europees Stelsel der Rekeningen (ESR) op de begrotingsautonomie van de universiteiten. Hierbij werden zowel de experts van onderwijs, begroting als het INR aangesproken, om de specifieke situatie toe te lichten van de universiteiten op het vlak van investeringsbeleid en andere (onderzoeks)projecten die een meerjarenpatroon kennen in hun uitgaven- en inkomstenstromen.

De volledige nota's met onderbouwde actuele cijfergegevens zijn beschikbaar voor inzage op www.vlir.be/dossiers-berichten-beheer-en-administratie.

Universitaire ontwikkelingssamenwerking 3.0

Een grotere impact in het Zuiden, door meer onderlinge samenwerking in een beperkt aantal landen. Dat is de kernboodschap van het akkoord dat minister Alexander De Croo en de organisaties van de Belgische niet-gouvernementele ontwikkelingsamenwerking, waaronder VLIR-UOS, in 2015 bereikten. Het akkoord bepaalt in grote mate hoe de samenwerking tussen het hoger onderwijs in Vlaanderen en het Zuiden er de komende jaren zal uitzien.

Welke concrete gevolgen heeft het akkoord voor het Vlaamse hoger onderwijs? De belangrijkste wijzigingen zitten in de lijst van partnerlanden en de manier van samenwerking.

Landen

Voor de periode 2017-2021 zal de universitaire ontwikkelingssamenwerking voornamelijk focussen op twintig prioritaire landen: Bolivia, Burundi, Cambodja, Cuba, DR Congo, Ecuador, Ethiopië, Filipijnen, Indonesië, Kenia, Marokko, Mozambique, Nicaragua, Peru, Rwanda, Suriname, Tanzania, Uganda, Vietnam en Zuid-Afrika.

Voor beurzen zijn er naast de twintig prioritaire landen nog twaalf bijkomende landen die in aanmerking komen: Benin, Burkina Faso, Guatemala, Guinee, Haïti, Kameroen, Madagascar, Mali, Niger, Palestina, Senegal en Zimbabwe.

Samenwerking

De Belgische niet-gouvernementele actoren, waaronder VLIR-UOS, hebben in 2016 per prioritair land een Gemeenschappelijk Strategisch Kader opgesteld, dat een overzicht geeft van prioriteiten voor interventies in dat land, vanuit een gemeenschappelijke contextanalyse. Daarnaast beschrijft het document hoe elke actor zal bijdragen aan de strategie.

Projecten van universiteiten en hogescholen zullen vanaf nu moeten aansluiten bij de prioriteiten van het Gemeenschappelijk Strategisch Kader voor het betreffende land. Daarnaast wordt samenwerking gestimuleerd tussen de actoren onderling, bijvoorbeeld tussen universiteiten en hogescholen, en NGO's. Ook samenwerking met de privésector wordt aangemoedigd.

Oproepen

Tot dusver werkte VLIR-UOS op basis van jaarfinanciering en jaarprogramma's. Vanaf 2017 start een vijfjarenfinanciering, wat meer financiële zekerheid biedt voor de betrokkenen, evenals langeretermijnplanning mogelijk maakt. Een vijfjarenfinanciering betekent dat de invulling van de financiering grotendeels bekend moet zijn bij de indiening van een vijfjarenprogramma. Daarom heeft VLIR-UOS in 2016 verschillende oproepen voor projectvoorstellen gelanceerd, gebaseerd op de Gemeenschappelijke Strategische Kaders per land.

Tijdens de looptijd van het vijfjarenprogramma zal er echter nog ruimte zijn voor nieuwe projectoproepen. Hiermee wil VLIR-UOS tegemoet komen aan de academische dynamiek en de wissels van PhD-generaties. Daarnaast herwerkt VLIR-UOS het portfolio van interventietypes. Tegen het najaar van 2016 zal het nieuwe portfolio rond zijn.

'Grote onderscheiding' en tienjarige erkenning

Als voorwaarde om van 2017 tot 2027 subsidies van de Belgische ontwikkelingssamenwerking te kunnen blijven ontvangen, moest VLIR-UOS een toetsing ondergaan van de performantie van de organisatiebeheersing. VLIR-UOS behaalde een totale score van 3,33 op 4, wat meer dan voldoende was om de erkenning te ontvangen. Daarnaast ontving VLIR-UOS in 2016 het EFQM-kwaliteitslabel voor de kwaliteit van organisatiebeheer.

Voor een gedetailleerd overzicht van de hervormingen en de concrete gevolgen voor de universiteiten en hogescholen: zie www.vliruos.be/nl.

‘Universiteiten moeten aandacht hebben voor landen die een sprong vooruit zullen maken’

*Welke rol hebben universiteiten de komende decennia te spelen in de wereld? En met welke landen werken we best samen? De VLIR sprak met **Ad Boeren**, senior policy advisor bij EP-Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationalisering en ontwikkelingssamenwerking in onderwijs.*

Wat zijn de grootste globale uitdagingen voor de komende 10 à 20 jaar?

Als grote uitdagingen zie ik vooral vrede en veiligheid, migratie, milieu en voedselzekerheid, en de groeiende kloof tussen rijk en arm, zowel tussen als binnen landen. Deze thema's zorgen voor mondiale spanningen, maar vormen tegelijkertijd ook een uitdaging

voor onderzoekers en het onderwijs. Universiteiten en hogescholen leiden immers mensen op die een rol kunnen spelen in de politiek en de samenleving, nationaal maar ook internationaal. Onderzoek kan helpen om goede oplossingen te vinden voor die mondiale uitdagingen.

Welke plaats is er weggelegd voor samenwerking tussen universiteiten in het Noorden en het Zuiden?

We gaan steeds meer naar multilaterale kennisnetwerken, waarbij universiteiten uit het Noorden samenwerken met universiteiten uit het Zuiden. Bilaterale samenwerking is erg nuttig bij zwakkere partners en voor het opbouwen van een eerste verkennende relatie tussen partners. Maar als je zoekt naar oplossingen met een mondiale relevantie, dan moet je op een gegeven moment uitbreiden naar een bredere interregionale samenwerking.

Is er nog een onderscheid tussen internationalisering en ontwikkelingssamenwerking?

Bij ontwikkelingssamenwerking ligt de focus op ontbrekende capaciteit opbouwen. Daarnaast gelden er andere referentiekaders, zoals de Sustainable Development Goals, en zijn de eisen waaraan een project moet voldoen anders. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar de ontwikkelingsrelevantie en naar de mate waarin de opgebouwde capaciteit concreet bijdraagt tot verandering in de samenleving. Enkel wetenschappelijke resultaten volstaan niet, deze moeten ook worden omgezet naar concrete ontwikkelingsresultaten, met aantoonbare impact in de samenleving. Universiteiten moeten dus, in noord en zuid, als “change agents” hun capaciteit inzetten voor maatschappelijke verandering.

Een universiteit in het noorden bouwt best relaties uit met een mix van partners, met daarbij horend een mix van doelstellingen van zowel ontwikkelingssamenwerking als internationalisering. Eens de partners met wie je eerst hebt samengewerkt in het kader van ontwikkelingssamenwerking, institutioneel versterkt zijn, kan je samen met hen meer interregionaal gaan samenwerken en kom je op het terrein van internationalisering terecht. Het doel is uiteindelijk om gelijkwaardige partners te creëren. Zo zien we dat sommige instellingen in ontwikkelingslanden ondertussen zijn versterkt en nu interessante partners zijn geworden voor internationale samenwerking.

Colofon

Samenstelling en redactie

Vlaamse Interuniversitaire Raad

Verantwoordelijk uitgever

Prof. Dr. Rosette S'Jegers

Secretaris – generaal

Vormgeving

Shortcut

De integrale tekst van de VLIR-publicaties en
-adviezen zijn beschikbaar via de website: www.vlir.be

Vlaamse Interuniversitaire Raad
Ravensteingalerij 27
1000 Brussel
T +32 (0)2 792 55 00
F +32 (0)2 211 41 99
administratie@vlir.be

